

Thorvald Staunings grundlovstale

Taler

Thorvald Stauning
Statsminister

Dato

5. juni 1934

Sted

Søndermarken, København

Det er nu 85 Aar siden, at Danmark fik den frie forfatning. Den danske Befolkning har indrettet Samfundslivet paa denne Grund, og Tiden har medført væsentlige Udvidelser af det Folkestyre, som afløste Enevælden. Længe efter 1849 levede Folket under Overklassestyre, men i 1915 maatte den store Udvidelse finde sted. Hidtil – siden 1866 – havde 1100 Godsejere Flertallet og Magten igennem Landstinget sammen med nogle kongevalgte Landstingsmænd. I 1915 faldt Godsejernes og de højestbeskattedes Privilegier sammen med Begrebet "Kongevalgte". Den lige og almindelige Valgret lovfæstedes, tyende og Kvinder fik Valgret. Vi rykkede nær op til virkeligt

Folkestyre. Betalingen for Valgretsudvidelsen maatte erlægges i Form af et Landsting, hvis Sammensætning sikrer Konservatismen nogle Aars Landstingsmagt uden Hensyn til den sande Folkestemning. Denne Hindring vil blive Fjernet, naar Folket blot holder sammen om Demokratiet. Det danske Folk er naaet frem i Modenhed og Indsigt ved den Medbestemmelsesret, der sikredes igennem Demokratiet; det danske Folk har bestandig vist vilje til at arbejde sig frem paa Lovens Grund, og det danske Folk vil ikke godvillig aflevere Folkestyret til en Diktator. Men nu efter 85 Aars Udvikling under demokratiske Former kommer en samling mislykkede Personer og anbefaler sig som Førere for Folket. De vil give Landet en anden Styreform; Valgret og Rigsdag skal afskaffes, og Regeringen skal betroes Danner, Lembcke, Moesgaard-Kjeldsen eller andre, der spekulerer i Folks Dumhed. Jeg tænker, at der dog ikke er Dumhed nok i Landet til de snedige Talsmænd for det nye Rige.

Er de misfornøjede her i Landet, kan de søge Opholdstilladelse i Rusland eller Tyskland – her vil ikke ret mange begræde deres Bortrejse.

Det danske Folk kan styre sine egne Sager og vil ikke vende tilbage til et Diktatur, selv om det er baaret oppe af Maskingeværer. Vi kender Diktaturet, vi

har oplevet Konservatismens Foragt for Folkestyret. Vi har haft en konservativ Regering, som ikke respekterede Loven. Vi kender den tid, da Pressen var under Censur, da Forsamlingsfriheden var ophævet og Embedsmænd afsattes, naar de ikke delte Estrups politiske Mening. Disse Forhold vil vi ikke have tilbage. Her skal være Frihed til at tænke og tale, men Tøjlesløshed, Voldsherredømme, Diktatur vil vi ikke have igen.

En vaagen Arbejderklasse har rejst sig fra Fortids Trællekaar. Arbejderne er ogsaa Borgere i Samfundet, og de vil i Kraft af deres Sammenhold kunne bevare en vægtig Indflydelse og har Krav derpaa.

Paa Folkestyrets Grund bør alle, der har Interesse for Arbejde, for Produktion og ærligt tilvejebragte Værdier, samles for at bygge videre paa det Samfund, der skal være Folkets Hjem og ikke en Tvangsarbejdsanstalt.

Den omfattende verdenskrise, der fulgte efter Verdenskrigen og den økonomiske Krig, den svigtende Købeevne, den formindskede Omsætning og den formindskede Produktion fremkaldte Million-Hære af Arbejdsløse og viste os et Samfund i Opløsning. – Ikke Socialismens Samfund, ikke Demokratiet, men Kapitalismen, Planløsheden og den vilde Konkurrence er brudt sammen og afløst af nogle Forsøg paa ved Plan I Økonomien, ved Selvforsyning og produktivt Arbejde at genskabe Tillid og ordnede forhold.

Socialdemokratiet har taget Konsekvensen af den ændrede Verdenstilstand, og in disse Aar er vældige Kræfter sat ind ogsaa i vort Land for at afbøde Krisens Ødelæggelser, for at bevare Produktionen og de Afsætningsmuligheder, der er Livsbetingelsen for Produktion og Beskæftigelse. Et købedygtigt Folk er Betingelsen for et Hjemmemarked, en højt udviklet Produktion er Betingelsen for Salg udenfor Landet, og begge Dele er Forudsætningen for Opretholdelse af Landbruget, Industrien og andre Erhverv.

Staten har i disse Aar sat store Midler ind for at hjælpe de kriseramte. Landbruget har faaet storstilet Hjælp baade i direkte Tilskud, i Skattelettelse og igennem Lovgivningen, der tilsigter Prishævning og dermed udjævning i forskellen paa priserne for Landbrugsprodukterne og Varerne, der er nødvendige for Landsbrugets Drift. Den Række af Foranstaltninger, der er gennemført ved Love om Sukkerproduktion og Roedyrkning, om Kartoffeldyrkning og Kartoffelmelsproduktion, om Kornavl, Kødproduktion,

Smørpris og Margarine-Afgift er Vidnesbyrd om Samfundets vilje til at hjælpe Landbruget over Tidens Vanskeligheder ved særlige Former for Beskyttelse. Men naturligvis har Betingelsen for at lovgive til Fordel for Landets Ejendomsbesiddere været, at ogsaa de haardst ramte, de Arbejdsløse, fik en beskedent Hjælp fra Staten. Siden Oktober 1931 er der bevilget 130 Mill. Kr. til Hjælp for Arbejdsløse. Men da Understøtelse ikke er det bedste, er der ogsaa skaffet Arbejde. I disse Aar er der fremskyndet offentlige Arbejder eller ydet støtte til Arbejde med en Indsats fra Staten paa 500 Mill. Kr. Det er en anden og bedre art Lovgivning end Venstres og Konservatives brutale Nedskæring i Aarene 1927 og 1928. Enhver kan forestille sig, hvorledes det var blevet i Kriseaarene, hvis Madsen-Mygdal og de Konservative havde haft Magten.

En social Politik er gennemført i disse Aar med tilbørlig Hensyntagen til det Erhvervsliv, der var haardst ramt.

Det danske Socialdemokrati er rede til at fortsætte Arbejdet for at genskabe ordnede og stabile Forhold.

Vi har nylig ved vor Program-Udtalelse peget paa Vejene, der kan føre til forøget dansk Produktion og Beskæftigelse. Det er ikke Nedskæringens Vej, der fører til Maalet, og det er ikke ved ensidig Arbejdsgiverpolitik, vi kommer frem. Produktionsliv og Handel maa tilpasse sig til de nye Tider og Vilkaar, og der er nok at lære baade for Erhvervsdrivende og for Arbejdere.

De frie Kræfter spillede Fallit, selv de overmodigste blandt Ejendomsbesidderne har opdaget, at Samfundet som Helhed maa løfte i Flok naar de store Vanskeligheder skal overvindes. Vil man have Samarbejde om Erhvervslivets Fremme, saa maa det gøres ved gensidig Forstaaelse, og Tiden kalder nu paa alle gode Kræfter i Folket, alle, som vil gøre Danmark til et trygt Hjemsted for Ærligt Arbejde med Udbytte til dem, der arbejder. Lad os danne et Værn for det Folkestyre, der er udviklet igennem 85 Aar, lad os holde sammen for at sikre Videreførelsen af det Kulturværk, der er en Ære for vort Land, og lad os møde alle Reaktionens Haandlangere, rødklædte som grønklædte med det Sammenhold, der hidtil var Arbejderklassens Styrke.

Lad os staa sammen for Virkeliggørelse af Socialdemokratiets sociale og

økonomiske Program, saa sikres Produktionen og Arbejderklassen og derved

sikres hele Samfundet. Vi vil ikke eksperimentere med Landets Pengevæsen, men erkender, at vi maa give Agt paa Udviklingen i Lande, der er af Betydning for vort økonomiske Liv. Det er Spekulations-Eksperimenter, som kræves af Landbrugets ny-revolutionære Elementer, men de vil ikke fra Magt til at ændre den valutapolitik, der fastlagdes i Begyndelsen af 1933. Der er det hele taget ingen, som kan rokke vor Position, naar Arbejderklassen og andre, der vil Produktionens gavnlige udvikling, holder ud og holder sammen.

Christmas Møller og hans Parti bebuder en Gang imellem, at Socialdemokratiet skal udryddes, men det gaar ikke saa glat, selv om han kan glæde sig ved kommunistisk Tilslutning.

I Dag faar Kommuniste og Konservative Forstærkning under Grev Holsteins Førerskab. Det nye Parti af udtraadte Venstremænd skal dannesovre paa Viborg-egnen, og det skal særlig samle det nødlidende Landbrugs Mænd. Der er lejet Parkeringsplads til 2000 Automobile, og Partiets Karakter er dermed givet. Vi ser med Sindsro den nye Opmaarch, den er blot et nyt vidnesbyrd om Forvirringen i den tidligere besindige Bondestand.

Vi ønsker ikke at udrydde vore Modstandere, men vi vil overbevise og vinde dem, der er i stand til at se, hvad der er i Folkets Interesse.

Paa Nationens Festdag, Aarsdagen for Folkestyrets Sejr, vil vi love at staa Vagt om Landets Grundlov, fordi den er Værnet for Demokratiet.

Vi vil ikke Vold, ikke Diktatur, ikke Udryddelse.

Vi vil orden og Fred, vi vil Arbejde og kultur, og med det Program melder vi os hos det danske Folk med Opfordring til alle om at være med i Arbejdet i disse alvorlige Tider.

Arbejderklassens Haand skal være vendt imod alle Bevægelser, der vil føre til Reaktionens Sejr. Vi vil ikke tilbage, men fremad mod Socialismens lysende Maal.

Vi lover hinanden at staa sammen om Frihed og Folkestyre til Værn om det arbejdende Folks Interesser.

Kilde

Rigsarkivet: Statsministeriet Thorvald Stauning, Embedsarkiv. 1929-1942 (0001+M01). Taler, artikler med videre.

Kildetype

Maskinskrevet manuskript

Tags

Grundlovstale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-grundlovstale-1934>